

Korene sociálneho života

Rudolf Steiner

prvý krát zverejnené v časopise „Trojčlennosť sociálneho organizmu“ v novembri 1919

z nemeckého originálu preložil Andrej Szolgay

V mojej knihe „Hlavné body sociálnej otázky“ bolo použité porovnanie sociálneho organizmu s prírodným ľudským organizmom, zároveň však bolo poukázané na to, aké je zavádzajúce, ak sa niekto domnieva, že náhľady získané na jednom predmete pozorovania môžu byť prenesené bez všetkého na ten druhý. Kto pozoruje fungovanie bunky alebo nejakého orgánu ľudského tela z hľadiska prírodnej vedy, a potom pátra po „sociálnej bunke“ alebo „sociálnych orgánoch“, aby sa oboznámil so stavbou a životnými podmienkami „sociálneho organizmu“, ten príliš ľahko prepadne bezobsažnej hre analógií.

Situácia je však iná, keď sa – ako to bolo v „Hlavných bodoch“ – poukáže na to, že na zdravom pozorovaní ľudského organizmu môže človek vychovať svoje myslenie takým spôsobom, aký je potrebný pre reálne chápanie sociálneho života. Človek sa prostredníctvom takej výchovy môže stať schopným učiť sa posudzovať sociálne skutočnosti nie podľa predpojatých názorov, ale podľa ich vlastnej zákonitosti. A to je to, čo je v našej dobe najviac potrebné. Pretože v súčasnosti sme v súvislosti so sociálnym úsudkom uviazli hlboko v straníckych názoroch. Tie nie sú utvárané na základe životných podmienok sociálneho organizmu, ale na základe temných pocitov jednotlivých ľudí, a najmä ľudských skupín. Ak by sa spôsob usudzovania využívaný v straníckych programoch preniesol na skúmanie ľudského organizmu, potom by sme čoskoro museli vidieť, že jeho pochopenie nepodporujú, ale že mu kladú prekážky.

V organizme musí vdýchnutý vzduch byť neustále premieňaný na nepoužiteľnú látku. Kyslík musí byť premieňaný na oxid uhličitý. Preto v ňom musí existovať sústava nahrádzajúca to premenené, to, čo sa stalo nepoužiteľné, niečím použiteľným. Kto svoj úsudok vyškolený na ľudskom organizme vecne používa pri nezaujatom pozorovaní sociálneho organizmu, ten zistí, že jeden článok tohto organizmu, hospodársky kolobeh, práve vtedy, keď je náležite usporiadaný, musí neustále vytvárať pomery, ktoré musia byť zase vyvážené inými zariadeniami. Ako nie je možné od sústavy orgánov, ktoré sú v ľudskom organizme určené na to, aby vdychovaný kyslík robili nepoužiteľný, požadovať, aby ho robili znovu použiteľným, tak by sa pre hospodársky kolobeh nemalo predpokladať, že v ňom samotnom môžu vzniknúť zariadenia, ktoré pôsobia vyrovnávajúco na to, čo on musí na základe života vytvoriť ako niečo umŕtvujúce.

Vyrovnanie sa dá dosiahnuť len prostredníctvom právnej organizácie existujúcej popri hospodárskom kolobehu a utvárajúcej sa z vlastnej podstaty, a prostredníctvom duchovného života, ktorý voľne vyrastá zo svojich vlastných koreňov nezávisle na hospodárskej a právnej organizácii. Len povrchný úsudok môže povedať: nemá teda

byť starostlivosť o duchovný život naviazaná na existujúce právne pomery? To ona určite byť musí. Ale niečo celkom iné je, keď ľudia, ktorí pestujú duchovný život, sú nezávislí od právneho života, a zase niečo iné je, keď sa oná starostlivosť uskutočňuje zo samotných zariadení právneho života. Človek zistí, že idea trojčlennosti sociálneho organizmu je také, že ľahko umožní námietky, ak sa niekto drží predpojatých názorov, ale že námietky sa rýchlo rozplynú, ak ich domyslí do konca.

Hospodársky kolobeh má svoju vlastnú životnú zákonitosť, kvôli ktorej vytvára stavy poškodzujúce sociálny organizmus – ak v ňom tieto stavy pôsobia ako jediné. Avšak, ak človek chce tieto stavy odstrániť prostredníctvom hospodárskych zariadení, potom ničí samotný hospodársky kolobeh. V modernom hospodárskom kolobehu vznikajú škody kvôli kapitalistickej správe výrobných prostriedkov. Ak chce niekto tieto škody vykoreniť pomocou hospodárskeho zariadenia spoločenskej správy výrobných prostriedkov, tak podkopáva moderné hospodárstvo. Avšak, proti týmto škodám pôsobí vtedy, keď vytvorí popri hospodárskom kolobehu nejaký na ňom nezávislý právny systém a slobodný duchovný život. Škody neustále vyplývajúce z hospodárskeho života tým budú zrušené už pri ich vznikaní. Nebude to azda tak, že škody najskôr vzniknú, a potom budú ľudia musieť kvôli nim trpieť, kým nepominú, ale pomocou organizácií existujúcich popri hospodárskych zariadeniach budú nedostatky odstránené.

Novodobé stranícke názory odvrátili úsudok od životných podmienok sociálneho organizmu a presmerovali ho k prúdom vášní jednotlivých ľudských skupín. Je naliehavo nutné, aby tieto názory podstúpili nápravu z takého z takej strany, z ktorej si ľudia môžu osvojiť nezaujatosť. Tie názory toho budú schopné vtedy, keď myšlienkový život koriguje sám seba pozorovaním takých súvislostí, ktoré zo svojej vlastnej podstaty vyžadujú nezaujatosť. Prírodný organizmus uvedené požiadavky kladie.

Kto však na túto korektúru využije len obvyklé prírodovedecké predstavy, ten sa ďaleko nedostane. Pretože týmto predstavám v mnohých ohľadoch chýba priebornosť, ktorou by prenikli dostatočne hlboko do prírodných skutočností. Ak sa však niekto snaží držať prírody samotnej, a nie týchto predstáv, bude tam skôr schopný nadobudnúť nezaujatosť, ako v rámci straníckych názorov. Napriek dobrej vôli k prekonaniu materialistického spôsobu zmýšľania, ktorá je prítomná u mnohých prírodných bádateľov, sú ešte aj v súčasnosti bežné prírodovedecké predstavy preniknuté materialistickými klinmi. Pozorovanie prírody primerané duchu môže tieto kliny odstrániť. A môže položiť základy pre výcvik myslenia, ktoré vo svojich výsledkoch dorástlo tiež chápaniu sociálneho organizmu.

Idea trojčlennosti sociálneho organizmu nepreberá jednoduchým spôsobom poznanie z oblasti prírodnej vedy do oblasti sociálneho života. Chce len prostredníctvom pozorovania prírody získať silu nezaujato chápať svet sociálnych skutočností. To by mali vziať do úvahy tí, ktorí povrchno oboznámili s tým, že táto idea hovorí o trojčlennosti sociálneho života podobným spôsobom, ako sa dá hovoriť o trojčlennosti prírodného ľudského organizmu. Kto túto podobnosť vezme vážne v jej zvláštnosti, ten práve postrehne, že jedno nemôže byť prenesené na druhé. Ale vytvorí si spôsobom pozorovania, ktorý je nutné použiť pre prírodný organizmus, spôsobom myslenia umožňujúci vedieť sa orientovať aj v sociálnych skutočnostiach.

Niektorí sa domnievajú, že takýmto prístupom budú sociálne idey odsunuté do oblasti „šedých teórií“. Snáď možno podotknúť, že človek môže mať taký názor len dovtedy, kým na to „odsunutie“ hľadí zvonka. Pretože to, čo nejasne vidí v diaľke, bude prirodzene pociťovať ako „šedivé“. A naopak, ako farebné bude pociťovať to, čo sa rodí z „blízkeho“ vášnivého citu. Ale ak človek pristúpi bližšie k tomu „šedému“, potom zistí, že sa v ňom pohne niečo, čo sa podobá tomu vášnivému citu, ale čo otvára prístup ku všetkému skutočne ľudskému – a práve to stráca zo zreteľa človek stojaci na stanovisku straníckych a skupinových názorov.

Toto pristúpenie bližšie k tomu, čo je skutočne ľudské, je trpkou nutnosťou súčasnej doby, pretože bojové postoje vydeľujúcich sa ľudských skupín spôsobili veľa škôd. A mali by sme už konečne dospieť k názoru, že napraviť škody nemôžu nové bojové postoje, ale pozorovanie toho, čo v súčasnom okamihu ľudského vývoja požaduje história samotná. Je jednoduché vidieť škody a programovo požadovať ich odstránenie, avšak nutné je preniknúť ku koreňom sociálneho života a ich ozdravením sa postarať o to, aby mohli rozkvitnúť kvety a dozrieť plody.